

KNIHA O ZEMI POSTIŽENÉ ODSUNEM. Mladý historik Matěj Spurný vydává po Zmizelých Sudetech další knihu - Sudetské osudy, tentokrát dal dohromady knihu o lidech z míst, která po druhé světové válce prošla ohromnou proměnou.

„Brzdí nás komplex méněcennosti“

Ústí nad Labem - Slovo Sudety začíná velmi často z úst mladého historika Matěje Spurného z občanského sdružení Antikomplex.

„Proti nedávné minulosti se toho slova bojíme výrazně méně. Podle mě má smysl ho užívat vzhledem ke specifické předválečné i poválečné historii všech regionů, které byly dříve převážně obývány německým obyvatelstvem,“ říká v ústecké knihovně, když představoval novou knihu Antikomplexu s názvem Sudetské osudy. Publikace dokumentuje, jak odsun Němců poznamenal životy současných obyvatel severu Čech a dalších pohraničních regionů.

Matěj Spurný je spoluzakladatel sdružení Antikomplex, které vzniklo v roce 1998 jako iniciativa zasazující se o kritickou reflexi důsledků nuceného vysídlení Němců po roce 1945.

Proti jakému komplexu brojí sdružení Antikomplex?

Pokud se chceme kriticky zabývat našimi moderními dějinami, máme jako česká společnost trochu problém, že to nějak neumíme a že to ani moc neděláme. Třeba německá společnost tohle dneska umí daleko lépe. Důvod téhle naší nechuti není ani tak v přehnaném sebevědomí, ale spíš v komplexu méněcennosti v

„Zde na venkově jsou zpřetřhané vazby patrné. Na tom tradičním se rodiny znají generace nazpět. Vědí, co dělala či prababička...“

tom smyslu, že jsme malí, máme velké sousedy, jsme neustále obětí dějin atd. Pak je to zhruba tak, že my, malý národ, malá společnost, přece nemůžeme k tomu všemu ještě mluvit o svých chybách a tím se ještě dál oslabovat a otevírat bolavá místa, která by naši nepřítelé mohli zneužít. Tenhle komplex se nám zdál v něčem klíčový.

Jste reprezentant mladé generace. Přístupují k otázce Sudet a odsunu vaši vrstevníci obecně už jinak?

Určitě. Mně osobně bylo v době revoluce v roce 1989 deset let. Jinak k tomu přistupuje naše generace, jinak generace, která zažila válku, a jinak generace, která byla vychovávána v 60. a 70. letech v socialistickém školství. Neplatí to ale nikdy striktně. Mezi staršími je řada lidí, kteří jsou schopni se dívat na věci s neuvěřitelným nadhledem. Zároveň i mezi lidmi, kteří vyrůstali v komunistickém Československu, je řada, která ty věci vidí jako my. Ale osobně si myslím, že otevřenější a dost nepolitický přístup k poválečným dějinám a zájem o německou kulturu je nejvlastnější naší generaci, tedy těm aktivnějším z nás.

Antikomplex působí deset let, cítíte

nějaký posun v postoji české společnosti?

Posouvá se sice pomalu, ale jsem optimista. Potvrzují to jednak naše zkušenosti ze seminářů a diskuzí, ale zároveň to dokládají různé výzkumy veřejného mínění. Například se velmi zvýšil počet lidí, kteří připouštějí, že se při odsunu Němců stalo bezpráví. Dnes si to myslí zhruba polovina Čechů. Před deseti lety to bylo jen pět procent. Také vztah k dřívě tak provokativnímu slovu Sudety se normalizoval. Dnes se užívá docela běžně. Na začátku, kdy jsme přicházeli s výstavou Zmizelé Sudety, jsme kvůli tomu měli i problémy.

Jsou opravdu Sudety dodnes tak odlišné od regionů ve vnitrozemí?

Nedá se to říci paušálně. I v rámci Sudet, v rámci částí pohraničí obývaného převážně Němci, jsou značné vzájemné rozdíly. Ale je řada aspektů, které jsou v Sudetech dodnes jiné. Je to dáno především tím, že když se odněkud vyžene tři až tři a půl miliónu lidí a nastěhují se tam úplně jiní, z různých končin, není prostě možné přerušit kontinuitu zacetit za pět nebo deset let. To trvá dvě tři generace. V období socialismu navíc bylo těžké o těchto věcech otevřeně mluvit a pokoušet se navázat na německou

historii, pěstovat v těchto krajích nějakou kontinuitu... O to to samozřejmě trvá déle. Mnohé ty rány jako by byly konzervované.

Ale na jižní Moravě tomu je trochu jinak, ne?

Ano, platí to o Orlických horách nebo jižní Moravě, tam už rozdíl téměř nepoznáte. To byly dost úzké sudetské regiony, které byly dosídleny převážně lidmi z poměrně blízkých českých obcí. Tam nebyla diskontinuita tak velká. Naopak ty nejvzdálenější a nejméně dostupné kouty jako Chebsko, Ašsko, Broumovsko, Sluknovský a Frýdlantský výběžek a pak části zničené těžkým průmyslem tady v severních Čechách, to jsou kraje, které jsou dodnes tak nějak nemocné a zdejší společnost ještě nefunguje úplně normálně. Nemá například normální vztah ke kraji jako k domu. Nechrání jej často tak, jak je to obvyklé jinde.

Čím je společnost v pohraničí specifická?

Neplatí to úplně všude, ale řada lidí ze Sudet mluví o tom, že se tu lidé méně znají - tak nějak povrchněji, nejsou tu takové ty rodinné známosti. Zvláště na venkově je to patrné.

HISTORIK. Matěj Spurný, editor knihy Sudetské osudy. Pro řadu lidí bude publikace zřejmě kontroverzní.

FOTO: M. KRSEK

Na tradičním venkově se rodiny znají řadu generací zpět. Vědí, co jejich pradědeček měl společného s něčí prababičkou. To v Sudetech samozřejmě není. Ale mění se to. Ještě před pár desítkami let tu byl přítomen jistý strach, lidé si navzájem nedůvěřovali. Řada místních považovala Sudety spíš za místo provizorního bydliště než za domov. A to se u současné generace proměňuje, i když někde to přetrvává a činí to Sudety zvláštní oblastí.

Věnujme se vaší knize Zmizelé Sudety. Ukazuje srovnání krajiny dnes a před rokem 1945. Působí místy tragicky. Krajina se dost proměnila a k lepšímu to často není.

Dá se také říct, že jsme o hodně přišli. Přišli jsme o 3 000 měst, vesnic nebo částí vesnic a samot, o řadu drobných památek a v některých oblastech o celou strukturu v krajině. Zároveň je ale také zajímavé, že jsme něco získali, i když si nemyslím, že to může úplně vyvážit tu kulturní paměť dlouhých staletí. Získali jsme unikátní přírodní oblasti na Šumavě nebo v západním Krušnohoří, které byly dříve daleko více osídleny, než jsou dnes. Někde vznikla na místě dřívější vesnice krásná příroda, kterou je dobré dnes chránit.

Objektem knihy Sudetské osudy jsou pro změnu lidé, současní obyvatelé Sudet.

Poválečná historie je pro nás neustále nějak drásavá a prostřednictvím lidských osudů se k ní vracíme. Je to takové pojítko se současnými problémy jak společnosti, tak krajiny v Sudetech. V posledních letech se více zabýváme současností sudetské krajiny a lidmi, kteří v ní žijí. Je to druhá strana mince. Sudetské osudy nabízí vzhled do společnosti, který jsme ve Zmizelých Sudetech fotografiemi a pohledy na krajinu nemohli zachytit.

Poválečné dosídlování vytvořilo poměrně pestrou strukturu místní společnosti, že?

Tohle jsme vyzdvihli v Sudetských osudech právě proto, že se odsun většinou spojuje s národnostní homogenizací pohraničí. Dobová hesla mluvila o tom, že nyní bude všechno v českých rukou, že tu budeme sami mezi sebou, nebudou tu žádní cizáci... Je ale zajímavé se podívat, jak málo ta společnost ve skutečnosti byla homogenní. Přišla sem řada jiných menšin - Slováci, Rusíni, Maďaři, volyňští Češi, Řekové atd. Ale i kulturně a sociálně to byla velice nesořodná společnost a ta nesořodnost je dodnes patrná. Působí to kontrastně ve srovnání k cílům a plánům, které tehdejší politika se Sudety měla.

MARTIN KRSEK

■ Sudetské osudy
Co je obsahem

Dvacet rozhovorů s obyvateli pohraničí naplňuje knihu s názvem Sudetské osudy. Je to další publikace, kterou se snaží občanské sdružení Antikomplex uchopit citlivé téma dějin tzv. Sudet. Tentokrát nejsou hlavním tématem odsunutí obyvatel pohraničí, ale ti, kteří tu žijí dnes. Ať jde o české a německé starousedlíky, poválečné osídlence nebo jejich potomky.

Vypráví životní příběhy vždy nějakým způsobem ovlivněné důsledky odsunu německého obyvatelstva. Vedle Němců a Čechů popisují své osudy i zástupci menšin. Jde například o volyňské Čechy, Čechy z Rumunska, o Rusíny, Maďary, ale také o Řeky, kteří se zde objevili po porážce tamních komunistů v občanské válce.

I po stránce sociální a kulturní byl **výběr pamětníků pestrý** - od budovatele po máničku.

„V Sudetech se pod povrchem české „rekolonizace“ a ve stínu velkolepého českého vítězství nad Němci sešly tisíce lidí s těmi nejrozmanitějšími a často velice internacionálními osudy. Přišli sem z různých důvodů a s různými očekáváními. Na počátku mnozí z nich nemluvíli česky a zdejšímu kulturnímu okruhu byli mnohdy vzdálenější než právě vyhnaní Němci,“ píše v předmluvě editor knihy Matěj Spurný.

SEVERNÍ ČECHY
DNES

Regionální redakce
Hrnčířská 18/53
400 01 Ústí nad Labem
tel.: 478 636 111
fax: 478 636 222
e-mail: redul@mfdnes.cz
vedoucí: Jan Veselý
Most, tel.: 724 088 498

Regionální distribuce
Hrnčířská 18/53
400 01 Ústí nad Labem
tel.: 478 636 410, fax: 478 636 444
e-mail: distribuceul@mafra.cz
vedoucí: Eva Šterclová

Regionální inzerce
Hrnčířská 18/53
400 01 Ústí nad Labem
tel.: 478 636 311-3, fax: 478 636 666
e-mail: inzerceul@mafra.cz
vedoucí: Martin Frič

PŘEDPLATNÉ 800 999 999